

וידוי ביום הכיפורים חיי אדם חלק ב' כלל קמ"ג

אָשְׁמֵנו. ע"ש הכתוב (הושע ה') עד אשר יאשמו ובקשו פני, והוא לשון ואשמה הנפש ההיא, פ"י הרמב"ן בחומש שהוא לשון שממה שמהראוי שתהיה הנפש שוממה, ויכלול כאן, אכלתי דברים האסורים נבלות וטרפות שקצים ורמשים (כידוע שבעו"ה אין אדם כמעט שניצול מאכילות שרצים ולפעמים שלאחר שאכל הבשר נודע שהיתה נבילה וטריפה, והאוכל דברים המוחזקים בתולעים כגון מאלינש והירק שקורין קראפע דומה כאוכל במזיד, וזה ידוע ובדוק ומנוסה שכל הקאשיקס שנוהגין שמניחים בהם בשר ודגים הם מלאים תולעים וכל אדם יכול לבדוק כי כאשר יכה אותם על השלחן יפלו תולעים הרבה אין מספר, וכן הרעשיטעס והנפות שתולים איזה ימים בחנות ומרתפים ואפי' בבתים יש בהם ג"כ תולעים לרוב). אכלתי בלא ברכה לפני ולאחריו :

בְּגִדְנוּ. ע"ש הכתוב (שם) בה' בגדו כו' מלת בגידה הוא כאשר ייטיב אדם לחבירו ואי"כ בוודאי מהראוי שיחזיק לו טובה זה ומכ"ש שלא יעשה כנגדו רעה, וכשאינו עושה כן, זה נקרא בגידה גדולה שאנו בוגדים בהקב"ה שמטיב עמנו לעולם ונותן לנו חיים ופרנסה, בגדנו בין אדם לחבירו וגמלנו לו רעה תחת טובה (אם בעל ח"ו בעילה אסורה יאמר, בעלתי בעילות אסורות. וכבר כתבתי שנכון לכל אדם לומר כן שמא חטא בזה בגלגול אחר). בטלתי מללמוד תורה ברכתי ברכה לבטלה, ברכה שאינה צריכה, ברכה בלא כוונה, בטלתי מצות עשה לקרוא ק"ש בזמנה, בטלתי מ"ע ולא תעשה :

גָּזַלְנוּ. על שם הכתוב (מלאכי ג') כי אתם קובעים אותי, ועל שם הפסוק גוזל אביו ואמו וארז"ל גוזל אביו הקב"ה ואמו כ"י (וא"צ להאריך בעון זה שהרי אמרו סאה של עונות מי מקטרג גזל מקטרג בראש). גאיתי (וכתיב תועבת ה' כל גבה לב) :

דְּבַרְנוּ דְּפִי. ע"ש הכתוב (שם) חזקו עלי דבריכם כו' אמרתם שוא עבוד אלקים וזהו דבר של דופי, דברנו אחד בפה ואחד בלב (כפירוש המפרשים דר"ל דופי בשני פיות היינו א' בפה וא' בלב). דברנו דברים בטלים, לשון הרע, שקרים, דברי מרמה, חניפות, נבול פה, דברי משא ומתן בשבת ויום טוב (והנה הפה והלשון ושפתים ושיניים הם דמות ד' בגדי כהונה וידוע שבגדי כהונה המלוכלכים פסולים לעבודה ואם כן כיון שטימא הפה איך נפתח פה להתפלל ולבקש עלינו ואין קטיגור נעשה סניגור) :

הָעֵינֵינוּ זה נמצא בפסוק ב"פ, והוא פועל יוצא ר"ל שגרמנו לעוות מה שהיה ישר כענין המחטיא את חבירו (וכן אם הוא איזה גלגול נשמה שהיה מתוקן ונתגלגל לתקן אותו חטא וכאשר חטא הרי עיות וקלקל אותה הנשמה). הוריתי הוראות בטעות והכשלתי רבים. הוצאתי זרע לבטלה, הקשיתי עצמי לדעת, הרהרתי הרהורים רעים, הסתכלתי במקום ערוה, הסתכלתי בנשים ליהנות מהן, הניפתי ידי על חברי להכותו, הלבנתי פני חבירי ברבים :

וְהִרְשַׁעְנוּ. גם זה נמצא לרוב בפסוק, והוא ג"כ פועל יוצא שעשינו גם אחרים שנעשו רשעים על ידינו (וגם כן כדלעיל בהעוינו) :

זָדַנּוּ. ר"ל היינו אנשי רוע לב כמש"כ זדון לבך השיאך, זלזלתי בכבוד שבתות וי"ט. זלזלתי בכבוד אב ואם, זלזלתי בכבוד לומדי תורה :

חָמַסְנוּ. על שם הכתוב החמס קם למטה רשע, הוא כמו גזל כגון שיש לחבירו איזה חפץ והוא אינו רוצה למכרו ולקוח ממנו בחזקה ומשלם לו מעות כדי שויו או אפילו יותר רק כיון שאינו מוכר לו ברצון זה נקרא חמס, חללתי שבת וי"ט, חללתי השם :

טָפְלָנוּ שְׁקָר. ע"ש הכתוב (יחזקאל י"ב) והנם טחים אותו טפל כי הקליפות הם תמיד בפירוד וזה מחסדי יתי שלא יתחברו לקטרג כמש"כ יתפרדו כל פועלי און ובעונותינו גרמנו שטפלנו יחד פועלי השקר, ועוד טפלנו שקר ר"ל שנתחברנו ונטפלנו עצמנו לעוברי עבירה (ובאבות דר"נ רע"א המדבק לעוברי עבירה אע"פ שאינו עושה כמעשיהם מקבל עונש כיוצא בהן וכן הוא במשנה במכות פ"א) :

יַעֲצָנוּ רָע. ע"ש הכתוב היועצים על ה' רעה (שלפעמים מיעץ את חבירו כדי להבאיש ריחו בפני בני אדם או שנותן לו עצה להנאתו לפי דרכו וגורם לחבירו הפסד). יחדתי עצמי עם נשים (בין נכרית או ישראלית אפילו פנויה וכל שכן אשת איש או ערוה) :

כָּזַבְנוּ. על שם הכתוב והמה דברו עלי כזבים, ר"ל שדברנו דברי כזב בין לתועלת או ללא תועלת (וגודל החטא הזה כמש"כ דובר שקרים לא יכון לנגד עיני). כעסתי (וארז"ל כל הכועס כאילו עובד ע"ז, וכתיב איש חימה רב פשע, וכיוצא באלו פסוקים הרבה) :

לְצַנוּ. ע"ש הכתוב שמעו אנשי לצון (וכת לצים אינם מקבלים פני השכינה, ואמרו כל המתלוצץ נופל בגיהנם). לבשתי שעטנז, לא שלמתי שכר פעולת שכיר בזמנו ועברתי על לאו דלא תלין פעולת שכיר אתך עד בוקר ועל מצות עשה ביומו תתן שכרו :

מִרְדְּנוּ. ע"ש הכתוב המורדים והפושעים בי, ענין מרד הוא חמור מכולם, כי יש שעושה עבירה לתיאבון שתקפו יצרו וזה נקרא רשע ופושע, אבל יש שעושה עבירה אע"פ שאין יצרו תוקפו עליו רק מחמת שאינו מאמין כלל במצוה זו :

נֶאֱצְנוּ. ע"ש הכתוב נאצו קדוש ישראל, שגרמנו בעווננו עד שהכעסנו את ה' כמש"כ וירא ה' וינאץ מכעס בניו ובנותיו, ואוי לו לעבד שמכעיס את רבו, נשבעתי לשוא ולשקר (ובעוה"ר רוב העולם נכשלים בזה שנשבעים אפילו אם אינו מחוייב שבועה בתוך המו"מ נשבע ואומר כה יעזרני ה', וכבר ידוע שזה הוא כנשבע בשם, ולפעמים אפילו כשמדבר דברים בטלים עם חבירו ואומר דבר שקר כדי לאמת דבריו אומר ג"כ כה יעזרני ה' לפי שכבר הרגיל לשונו בכך, ועל זה ידוע כל הדוויים, שכאשר נתחייב שבועה בב"ד על תביעת חבירו לפעמים מוחל לחברו ואינו רוצה לישבע אע"פ שאינו נשבע בשם, שבטלוהו לישבע בשם מחמת גודל העבירה. של לא תשא, ואיך לא יבוש מלישבע בחנם שבועה בשם). נדרתי ולא שלמתי (ועבר בי לאוין, א' הנודר כאילו בנה במה והבי' אם לא שילם נדרו). נהנית מעוה"ז בלא ברכה :

סָרְרָנוּ. ע"ש הכתוב כפרה סוררה, ונאמר וסרתם מן הדרך, ר"ל סר לבנו מעבודת הבורא (כמש"כ ולעם הזה היה לב סורר ומורה ר"ל סורר מלקיים מצות עשה ומורה לעבור על לא תעשה) :

עֲוִינוּ. (עון הוא העושה עבירה במזיד למלאות תאוותו) :

פְּשַׁעְנוּ. הוא כענין מרד (רש לומר שיש בי מורדים, א' שמאמין בה' ובתורה ואעפ"כ מורד ואינו רוצה לקיים המצות, בי שמורד מחמת שכפר בכל) :

צָרְרָנוּ. על שם הכתוב צרר רוח בכנפיהם (ר"ל שהיינו צוררים אחד לחבירו) :

קִשְׁינוּ עֲרָף. ע"ש הכתוב והנה עם קשה עורף שהרי מהראוי לאדם כשישמע לדברי המוכיח או כשרואה שנענש בממון או בחולי ר"ל הוא או בניו בודאי מהראוי שיכנע וישוב אל ה' אבל קשינו עורף ולא עשינו תשובה ותלינו שזה בא במקרה ולא מן ה' :

רָשַׁעְנוּ. עשינו מעשים שע"י נקרא רשע כגון המרים יד על חבירו כדכתיב רשע למה תכה כו' וכן הגוזל והגונב נקרא רשע בקרא, וכיוצא באלו :

שְׁחַתְנוּ. שעש"ה שחת עמך ונאמר בנים משחיתים, השחתה היא דבר ערוה ועכו"ם ר"ל שעשינו דבר ערוה ולא דוקא שבעל ערוה אלא אפיי חיבוק ונישוק ובכלל זה המשחית ומוציא זרע לבטלה אפיי ע"י הרהור וכ"ש אם נואך בידו חייו, ודברים הדומין לעכו"ם, כל המתגאה כאילו עובד עכו"ם, המעלים עיניו מצדקה וכן כל הכועס כאילו עובד עכו"ם, וכיוצא בו הרבה :

תְּעִבְנוּ. ר"ל עשינו מעשים רעים שע"י האדם נקרא תועבה כמש"כ לא תאכל כל תועבה וכן עבודת כו"ם וכמש"כ ולא תביא תועבה אל ביתך :

תְּעִינוּ. זהו וידוי כללות היינו כמש"כ כולנו כצאן תעינו כי לא הלכנו בדרך הישר ולכן אף אתה לא עזרתנו לשוב כאז"ל הבא לטמא פותחין לו ר"ל שאין משמרין אותו משמים לסייעו שישוב עד שישים האדם אל לבו שישוב ואז הבא לטהר מסייעין אותו וז"ש

תְּעִתְעֵנוּ. ר"ל שהנחת אותנו על בחירתנו להיות תועים :

סָרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וכו', ואילו היינו בוחרים בדבר ששוה למצותיך לא היה רע כל כך אבל בחרנו בדבר שלא שווה לנו ולכן ואתה צדיק וכו' :